

Бакало Н.В.
*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри
міжнародних економічних відносин та туризму,*

Маховка В.М.
*кандидат економічних наук, доцент кафедри
міжнародних економічних відносин та туризму
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
м. Полтава, Україна*

ІНКЛЮЗИВНИЙ ТУРИЗМ: ДОСТУПНІСТЬ І РІВНІСТЬ МОЖЛИВОСТЕЙ У РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Інклюзивний туризм є однією з ключових тенденцій сучасного туристичного розвитку, адже він ґрунтується на ідеї рівності, доступності та гуманізму. Його метою є забезпечення можливості для кожної людини – незалежно від стану здоров'я, віку, соціального статусу чи фізичних обмежень – брати участь у туристичній діяльності на рівних умовах. У контексті розбудови демократичного суспільства та реалізації концепції сталого розвитку інклюзивний туризм постає як важливий соціально-економічний інструмент, що сприяє інтеграції всіх верств населення в активне суспільне життя.

Під поняттям інклюзивного туризму розуміють організацію подорожей та рекреаційних послуг, у яких враховуються потреби людей з інвалідністю, осіб похилого віку, сімей із дітьми, людей із тимчасовими порушеннями здоров'я та інших категорій громадян, які потребують додаткових умов доступності. Основними принципами інклюзивного туризму є універсальний дизайн, рівність можливостей, комфорт, безпека та повага до людської гідності. Реалізація цих принципів передбачає створення безбар'єрного середовища, у якому архітектурна, транспортна, інформаційна та соціальна інфраструктура стають зручними для кожного користувача.

В Україні питання розвитку інклюзивного туризму поступово набуває системного характеру. Протягом останнього десятиліття держава здійснює низку кроків, спрямованих на створення безбар'єрного простору, що підтверджується ухваленням Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні до 2030 року [1]. Значну роль у цьому процесі відіграють громадські ініціативи, зокрема проекти «Безбар'єрна Україна» [3] та «Доступно.UA» [4], які здійснюють моніторинг рівня доступності туристичних об'єктів, закладів розміщення, транспорту та громадських просторів. Завдяки цим ініціативам у багатьох містах України – реалізовано перші приклади інклюзивних маршрутів, створено пандуси, встановлено ліфти, облаштовано тактильні таблички та аудіогіди для людей із порушеннями зору.

Водночас розвиток інклюзивного туризму в Україні має регіональну специфіку та нерівномірний характер. Найбільших успіхів у цьому напрямі досягли великі туристичні центри – Київ, Львів, Харків, Одеса, де

впроваджується інклюзивна інфраструктура в музеях, готелях та громадських просторах. Наприклад, у Львівському історичному музеї створено умови для відвідування осіб з обмеженими можливостями, а Національний заповідник «Софія Київська» обладнано інформаційними стендами зі шрифтом Брайля. У Полтавській області активно розвиваються інклюзивні форми культурно-пізнавального туризму, зокрема в межах розвитку зелених садиб. Разом з тим у низці регіонів – особливо у сільських громадах – питання доступності ще потребує уваги, адже часто відсутня адаптована транспортна інфраструктура, пандуси або доступна інформація для людей із порушеннями зору чи слуху [2].

Проблеми, що стримують розвиток інклюзивного туризму в Україні, мають як економічний, так і організаційний характер. Серед основних можна виокремити нестачу фінансування на модернізацію туристичної інфраструктури, відсутність єдиних державних стандартів доступності у сфері туризму, а також дефіцит кваліфікованих кадрів, підготовлених до роботи з людьми з інвалідністю. Часто підприємці не мають належної інформації щодо впровадження принципів інклюзивного дизайну, що знижує ефективність реалізації соціально орієнтованих проєктів.

Значний інтерес для України становить європейський досвід розвитку інклюзивного туризму. У країнах Європейського Союзу – зокрема в Іспанії, Італії, Німеччині, Франції – діють національні програми доступності, створено єдині реєстри інклюзивних об'єктів, а підприємці отримують податкові пільги за впровадження універсального дизайну. На особливу увагу заслуговує концепція Universal Design, яка передбачає створення середовища, зручного для всіх користувачів без необхідності спеціальної адаптації. Використання цих підходів може стати орієнтиром для удосконалення української практики у сфері інклюзивного туризму [5].

Перспективи розвитку інклюзивного туризму в Україні пов'язані з потребою у комплексній державній політиці, яка б охоплювала питання фінансування, стандартизації, підготовки кадрів і підвищення обізнаності суспільства. Доцільним є створення державного реєстру інклюзивних туристичних об'єктів, запровадження сертифікації закладів за рівнем доступності, а також розробка навчальних програм для фахівців туристичної галузі.

Важливим напрямом є просування інклюзивних туристичних продуктів на міжнародному ринку, що сприятиме формуванню позитивного іміджу України як держави, відкритої до всіх категорій туристів.

Отже, інклюзивний туризм в Україні є не лише проявом соціальної відповідальності, але й чинником сталого розвитку регіонів. Його впровадження сприяє підвищенню якості життя населення, розширенню туристичних можливостей і формуванню позитивного іміджу країни у світі. Подальше просування безбар'єрного простору вимагає узгоджених дій держави, бізнесу, освітніх закладів і громадських організацій. Лише за умов спільної роботи можливо створити туристичну систему, у якій кожен громадянин матиме рівне право на подорож, відкриття та відпочинок.

Список використаних джерел:

1. Кабінет Міністрів України. *Національна стратегія зі створення безбар'єрного простору в Україні до 2030 року* (2021).
2. Міністерство культури та інформаційної політики України. *Концепція розвитку інклюзивного туризму в Україні* (2023).
3. ГО «Безбар'єрна Україна». *Звіт про стан доступності туристичних об'єктів в Україні* (2024).
4. Офіційний портал ініціативи *Dostupno.UA*. URL: <https://dostupno.ua>.
5. European Network for Accessible Tourism (ENAT). *Accessibility in Tourism: Best Practices in Europe* (2022).

Бартошак В.О., Фурка Л.Б., Заболотна Т.Є.
майстри виробничого навчання
Тернопільське вище професійне училище
сфери послуг та туризму
м.Тернопіль, Україна

ДОСТУПНА ГОСТИННІСТЬ: ЯК ТЕРНОПІЛЬЩИНА ФОРМУЄ ПРОСТІР БЕЗ БАР'ЄРІВ ДЛЯ ТУРИСТІВ

У сучасному світі дедалі активніше обговорюють питання рівності прав на працю, відпочинок і доступ до різних об'єктів інфраструктури, зокрема туристичної. У зв'язку з військовим станом в Україні зростає кількість людей з інвалідністю, особливо тих, хто зазнав травматичних ампутацій, ушкоджень хребта та інших порушень опорно-рухового апарату. В умовах війни такі особи стикаються з додатковими труднощами – обмеженим доступом до житла, їжі, медичної допомоги, а також з дискримінацією, стигматизацією та ризиками для життя і здоров'я. Формування доступного середовища є важливою умовою забезпечення прав і свобод людей з інвалідністю та їхньої повноцінної участі в суспільному житті.

Особи з інвалідністю виступають споживачами послуг інклюзивного туризму, який має велике реабілітаційне значення. Такий туризм сприяє оздоровленню, соціальній адаптації, подоланню психологічних бар'єрів і забезпечує задоволення від активного дозвілля. Його розвиток потребує цілеспрямованої співпраці всіх учасників туристичної галузі задля забезпечення мобільної, візуальної, слухової та когнітивної доступності туристичних локацій. В останні роки проведено багато досліджень проблем розвитку туристичної індустрії у різних містах України і світу. Розміщення та значення окремих складових індустрії гостинності розкриті у публікаціях С. Байлика, О. Бейдика, В. Кифяка, О. Любіцевої, М. Мальської, І. Пандяка, О. Стецюк, В. Цибуха й інших авторів. Проблеми розвитку окремих компонентів туристичної індустрії м. Тернополя охарактеризовані в дослідженнях О. Заставецької, М. Лисевича, Я. Мариняка, І. Рудакевича, О. Рунців та інших авторів [7] .